

Један грчки запис с краја XVIII века у цркви Богородичиног Успења у Мртвици

МИРОСЛАВ ВУКЕЛИЋ Балканолошки институт САНУ
Београд

У цркви Богородичиног Успења у селу Мртвица на северном зиду припрате, западни травеј, а у првој зони стојећих фигура, сарадници Републичког завода за заштиту споменика СР Србије, историчар уметности Светлана Пејић и арх. Благота Пешић пронашли су грчки запис на хаљини св. Григорија Великог за који тврде да је накнадно писан, на већ сувом малтеру, танком четкицом. Запис је калковала С. Пејић и као што се са калка види (в. прилог) запис изгледа тако као да има наслов, текст и потпис. Писан је невештим, неисписаним рукописом без поузданијег знања ортографије и вероватно да писцу записа грчки није био матерњи језик. Већ и сам изглед записа говори у прилог томе да је језички слој димотички, што се јасно види и по новогрчкој паратакси. Међутим, постоје и нека дијалекатска обележја као што је наставак

—α за —η у βροχα (на запису без акцента) и α у καλασα за која је теже дати ближу географску одредницу, будући да се јављају у више дијалеката. Ако цртицу која личи на оксију на средњем —τσ— у εκατσα ε читамо као акценат, онда пред собом имамо хибридни, колико знамо, непотврђени облик (уп. равноправне димотичке облике κάλασα и καλάσι). Несигурни у читању онога што смо прогласили насловом и потписом (запис је кратак и немамо довољно елемената да бисмо били сигурни) овде доносимо текст и превод записа.

Θυματα ετος 1793 $\frac{\alpha (\upsilon) \tau\sigma (\upsilon) \sigma\tau\omicron}{20}$
 ηρθαμε εδω στην πολη τυ να
 κανομε τι καρη και μας επια
 σε βροχα και εκατσα: ε ολη μερα
 με τα κραξιμένα βροχα
 και καλασα μας επιασε

У преводу запис гласи:

Мртвице¹ година 1793. 20. август дошли смо овде у његов град да (му) учинимо захвалност и ухвати нас киша и седесмо цели дан уз поменућу кишу и град нас ухвати

Будући да нам је онај део текста који сматрамо потписом нечитак и да ништа одређеније не можемо да кажемо о пореклу записивача. Облик α οστο за αὐ ουστος нам говори да би он морао потицати из крајева у којима је превладавао италијански утицај.

Χαλασα
 Θυματα ετος 1793 $\frac{\alpha \upsilon \tau \sigma \upsilon \sigma \tau \omicron}{20}$
 ηρθαμε εδω στην πολη τυ να
 κανομε τι καρη και μας επια
 σε βροχα και εκατσα: ε ολη μερα
 με τα κραξιμένα βροχα
 και καλασα μας επιασε
 αχμητη
 για 1α7

¹ Грчко Θυματα које, очигледно по месту где се налази на запису, представља име места ми смо заменили данашњим топонимом Мртвица. Може се претпоставити да је топоним Мртвица у некој вези са Θυματα = Жртвице.